

Jezik i govor
od rođenja do
šeste godine

Jezik i govor od rođenja do šeste godine

Od glasanja i prvih riječi do
početne pismenosti - potpuni
vodič za roditelje i odgojitelje

Dr. sc. Kenn Apel, logoped
Dr. sc. Julie J. Masterson, logoped

Prilagodila:
Ilona Posokhova, prof. logoped

*Adaptirano i tiskano uz dopuštenje Američke
asocijacije za govor, jezik i sluh (ASHA) prema
originalnoj publikaciji "Beyond Baby Talk"*

OSTVARENJE

Biblioteka RAZVOJ DJETETA

Ova knjiga je adaptacija originalne publikacije "**Beyond Baby Talk: From Sounds to Sentences - A Parent's Complete Guide to Language Development**"

(1st, 2nd, 3rd, 4th & 7th Ch.)

autora dr. sc. Kenna Apela, CCC-SLP i dr. sc. Julie Masterson, CCC-SLP.

Nositelj izdavačkih prava za originalni tekst je

©American Speech-Language-Hearing Association (ASHA), SAD.

Prevedeno na hrvatski jezik i stručno adaptirano uz odobrenje i dopuštenje ASHA-e. Odobrenje je, u ime ASHA-e, izdala Jodi Coehn-Pike, 2003.

© Za hrvatsko izdanje: Ostvarenje d.o.o.

Prevela i prilagodila hrvatskom jeziku: Iлона Posokhova, prof. logoped

Lektura: Martina Sviben

I. izdanje: veljača, 2004.

Nakladnik:

OSTVARENJE d.o.o., Donji Vukojevac 12, 44272 Lekenik

tel/fax: 044 732-228, 732-230

<http://razvojdjece.crolink.net> <http://ostvarenje.crolink.net>

ostvarenje@hi.hinet.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 81 ' 232 (035)

APEL, Kenn

Jezik i govor od rođenja do šeste godine : od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti
- potpuni vodič za roditelje i odgojitelje / Kenn Apel, Julie J. Masterson ;
prilagodila Iлона Posokhova. - Lekenik : Ostvarenje, 2004. - (Biblioteka Razvoj djeteta)

Prijevod djela: Beyond Baby Talk : From Sounds to Sentences - A Parent's Complete Guide
to Language Development. - Bibliografija.

ISBN 953-6827-18-2

1. Masterson, Julie J. 2. Posokhova, Iлона
I. Jezični razvoj -- Priručnik

440122089

ISBN: 953-6827-18-2

SADRŽAJ

<i>Kako Vaše dijete čuje i govori?</i>	6
<i>Uvod: Što trebamo znati o govoru i jeziku?</i>	9
1. Početak: Kako vi i vaše dojenče zajedno stvarate jezik	19
2. Prve riječi: Upoznajte stil vaše bebe	41
3. Stvaranje prvih rečenica:	
Prirodni načini poticanja vašeg mališana	61
4. Od govornog do pisanog jezika:	
Kako pripremiti vašeg predškolarca da krene pravim putem	85
5. Utjecaj televizije, računala i video igara na razvoj jezika u djece	111
<i>Dodaci</i>	139
A. Vaše dijete i drugi jezik	141
B. Dječaci i djevojčice, prvo dijete i drugo dijete: utjecaj spola i redoslijeda rođenja na razvoj govora i jezika	149
C. Što ako sumnjate da dijete ima govorno-jezični problem	157
<i>Literatura</i>	179

Kako vaše dijete

Sluh i razumijevanje

Da/Ne Rođenje–3 mjeseca _____

- Strese se na glasne zvukove.
- Stišava se ili smiješi kada mu se obraćaju.
- Čini se da prepoznaje vaš glas i stišava se ako je plakalo.
- Siše jače ili slabije, reagirajući na zvuk.

4–6 mjeseci _____

- Okreće oči u smjeru zvukova.
- Reagira na promjene u tonu vašega glasa.
- Primjećuje igračke koje stvaraju zvukove.
- Obraća pozornost na glazbu.

7 mjeseci–1 godina _____

- Uživa u igri «ku-kuc» i igrama rukama i prstima.
- Okreće glavu i gleda u smjeru zvukova.
- Sluša kada mu se obraćaju.
- Prepoznaje riječi za uobičajene predmete, poput «šalica», «cipela», «sok».
- Počinje odgovarati na verbalne zahtjeve («Dođi ovamo.» «Još?»).

U p u t e :
Pročitajte svaku izjavu za dob vašeg djeteta i označite je s «da» ili «ne».

Svako je dijete jedinstveno i ima individualni tempo razvoja. Ova tablica prikazuje, u prosjeku, dob u kojoj će većina djece ovladati navedenim vještinama. Obično djeca ne ovladavaju svim vještinama unutar kategorije sve dok ne dosegnu gornju granicu dobnog raspona. Samo zato što vaše dijete nije ovladalo jednom vještinom u dobnom rasponu ne znači da dijete ima poremećaj. Međutim, ako ste odgovorili «ne» na većinu izjava u dobnom rasponu, potražite savjet logopeda ili audiologa.

Da/Ne 1–2 godine _____

- Na zahtjev pokazuje nekoliko dijelova tijela.
- Slijedi jednostavne upute i razumije jednostavna pitanja («Baci loptu.» «Daj bebi pusu.» «Gdje je cipela?»)
- Sluša jednostavne priče, pjesmice i rime.
- Pokazuje slike u knjizi kada se imenuju.

2–3 godine _____

- Razumije razlike u značenju («idi-stani», «u-na», «veliko-malo», «gore-dolje».)
- Slijedi dvije upute u nizu ("Uzmi loptu i ubaci je u koš").

3–4 godine _____

- Čuje vas kada ga zovete iz druge sobe.
- Čuje televiziju ili radio na istoj razini glasnoće kao i drugi članovi obitelji.
- Odgovara na jednostavna pitanja «Tko?», «Što?», «Gdje?», «Zašto?».

4–5 godina _____

- Pozorno sluša kratku priču i odgovara na jednostavna pitanja prema njoj.
- Čuje i razumije većinu toga što se kaže kod kuće i u vrtiću.

čuje i govori?

Govor

Da/Ne Rođenje–3 mjeseca _____

- Stvara zvukove zadovoljstva (guguće).
- Plače različito kada ima različite potrebe.
- Smiješi se kada vas vidi.

4–6 mjeseci _____

- Brblja zvukove koje sve više nalikuju glasovima govora, s mnogo raznih glasova, uljučujući *p*, *b* i *m*.
- Vokalno pokazuje ushićenje i razočaranje.
- Stvara zvukove grgljanja kada je ostavljate samu i kada se igrate s njom.

7 mjeseci–1 godina _____

- Brbljanje ima dugačke i kratke skupine glasova, poput «tata upup bibibibi».
- Služi se govornim ili neplačućim glasovima da privuče i zadrži pozornost.
- Oponaša razne glasove govora.
- Ima 1 ili 2 riječi (pa-pa, tata, mama) iako ih možda ne izgovara posve jasno.

1–2 godine _____

- Svakog mjeseca izgovara sve više riječi.
- Postavlja pitanja sa 1-2 riječi («gdje maca?» «idi pa-pa?» «što to?»)
- Spaja 2 riječi zajedno («još keks», «ne sok», «mama knjiga»).
- Upotrebljava razne suglasnike na početku riječi.

Da/Ne 2–3 godine _____

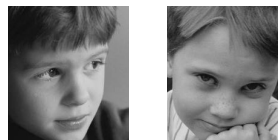
- Ima riječ za gotovo sve.
- Upotrebljava 2-3 riječi da priča i traži stvari.
- Naviknuti slušatelji ga uglavnom uvijek razumiju.
- Često traži ili privlači pozornost prema predmetima, imenujući ih.

3–4 godine _____

- Priča o tome što je radilo u vrtiću ili u prijateljevoj kući.
- Ljudi izvan obitelji obično razumiju djetetov govor.
- Upotrebljava mnogo rečenica od 4 ili više riječi.
- Obično govori glatko, bez ponavljanja slogova ili riječi.

4–5 godina _____

- Glas je jasan kao i u druge djece.
- U rečenicama iznosi mnogo pojedinosti (npr., «Volim često čitati moje slikovnice.»).
- Priča priče u kojima se pridržava teme.
- Glatko komunicira s drugom djecom i odraslima.
- Većinu glasova izgovara ispravno, osim nekoliko, poput *l*, *r*, *č*, *ć*, *š*, *ž*, *dž*, *đ*.
- Služi se istom gramatikom kao i svi u obitelji.

UVOD

Što trebamo znati o govoru i jeziku

JESTE LI ZNALI?

- Roditelji su svojoj djeci primarni «jezični uzor». Jezik uključuje više čimbenika, a ne samo djetetov rječnik.
- Uključuje glasove kojima se služimo za pravilan izgovor, rečenice koje sastavljamo i načine na koje koristimo jezik s određenom namjerom i svrhom.

David i Suzana razgovaraju s pedijatrom. Ona je upravo završila pregled njihove šestomjesečne kćerkice Hane. Čini se da je sve u redu. Prema zapažanjima liječnice, Hana ima «uredan, pravovremeni razvoj». Pedijatrica ih je zamolila da pričekaju trenutak kako bi im dala još neke informacije o jezičnom razvoju. David i Suzana su se zbunili. Zašto bi im doktorica trebala davati informacije o razvoju jezika? Misli li ona na učenje drugog jezika? Zašto bi to uopće željeli za Hanu? Čudno je. Ona još uopće ne govori nikakav jezik.

Kako se odvija govorno-jezični razvoj u djece?

VEĆINA DOJENČADI DOLAZI u svijet željna, spremna i sposobna usvajati jezik. Njihove urođene sposobnosti su nevjerojatne. Imaju urođenu želju da komuniciraju i sposobnost

Vi ste glavno sredstvo putem kojeg vaše dijete uči jezik.

ovladavanja barem osnovama komunikacije iako još nisu bili izloženi bogatstvu jezika. Naravno, kao dobro informiran i ljubavlju ispunjen roditelj, poželjet ćete izlagati svoje dijete bogatom jeziku kako bi ostvarilo sve svoje komunikacijske potencijale. Da bi

malo dijete naučilo govoriti i ovladalo materinskim jezikom, ne trebaju mu lekcije, pomagala, posebni poticaji ili upute. Zapravo, sve to može imati i suprotan efekt, dosađivati djetetu ili odvrćati ga od jezika. Umjesto toga, glavno sredstvo koje će ono trebati u govorno-jezičnom razvoju jeste *Vi*.

Kada je u pitanju govorno-jezični razvoj, smatrajte rano djetinjstvo prozorom svih mogućnosti. Čak i prije nego krene u vrtić, djetetov je mozak «vrč» spreman za učenje bogatstva jezika i komunikacije. Iako istraživači još raspravljaju o tome radi li se konkretno o učenju jezika ili općenito o učenju raznih složenih sustava, koji također uključuju i jezik – otkrit ćete da vaše dijete najbolje uči kada «vrč» koji je donijelo sa sobom u svijet nailazi na jezični uzor koji mu *vi* pružate.

U cijeloj ćemo knjizi više puta ponavljati da trebate *oblikovati* djetetov jezik, a ne ispitivati svoje dijete ili tražiti od njega da ponavlja za vama ili vas oponaša. Kada govorimo o oblikovanju djetetova jezika, podrazumijevamo da razgovarate *sa* svojim